

Vänersborgs tingsrätt
Mark- och miljödomstolen
mmd.vanersborg@dom.se

Yttrande M 2185-17

Inledande kommentar

I detta yttrande kommer de synpunkter som framkommit att bemötas sorterat utifrån respektive remissinstans. Vissa frågor bemöts samlat under en rubrik utan hänvisning till ett specifikt yttrande. Sist i yttrandet finns en tabell över de ytterligare handlingar som ges in som underlag till ansökan. Även om det tidigare har nämnts kan det för tydlighets skull återigen nämnas att det är Gryaab AB som är sökande i målet men det är Trafikverket som kommer att utföra arbetena.

Verkställighetsförordnande

Gryaab AB (Gryaab) yrkar att tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att kommande dom i målet har vunnit laga kraft.

På grund av detta hemställer Gryaab om att arbetstiden för inom vilka samtliga i ansökan tillståndsprövade arbetsmoment ska vara slutförda till tio (10) år från dag för mark- och miljödomstolens dom i målet.

Det ska i detta hänseende påpekas att den anläggning som denna ansökan om tillstånd omfattas till viss del behöver slutföras innan projekt Hamnbanan kan inledas. Det är därför angeläget att tillståndet kan tas i anspråk så snart möjligt.

Villkorsjusteringar

Utifrån ingivna yttranden från remissinstanser och egna överväganden har Gryaab justerat de ursprungligen föreslagna villkoren. En sammanställning av de nya villkoren framgår i bilaga till detta yttrande.

Allmänt om ersättning för skada

Ett flertal fastighetsägare har i yttrande anfört att de yrkar på ersättning om det uppstår skada på byggnader eller motsvarande på grund av den sökta verksamheten.

Gryaab har planerat den sökta verksamheten så att riskerna för att skador ska uppstå ska vara minimala och Gryaab kan idag inte se att några skador ska uppstå till följd av projektet. Besiktningar kommer ske av byggnader enligt Svensk Standard SS 460 48 60 för att säkerställa ett omfattande underlag för eventuella skadeutredningar. Skulle den sökta verksamheten orsaka skador kommer Gryaab att ersätta dem i enlighet med gällande rätt.

Allmänt om vibrations- och sättningsmätningar samt uppföljning av grundvattennivåer och porttryck

Gryaab har för avsikt att så långt det är tekniskt motiverat och ekonomiskt försvarbart tillmötesgå enskilda fastighetsägares önsknings om placering av mätutrustning. De synpunkter och önsknings som framförts i yttrandena finns med i den projektering som nu pågår av kommande kontrollprogram.

Aktbilaga 55, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Det allmänna villkoret

Ett flertal motparter har motsatt sig Gryaabs förslag på allmänt villkor. Av processekonomiska skäl väljer Gryaab att fränfalla bisatsen ”såvitt avser frågor som är av betydelse för att begränsa påverkan på människors hälsa eller miljön”. Se vidare i bilaga 1 villkorsjustering.

Villkor om inläckage i tunnarna under driftskedet

Gryaab tolkar det nya villkorsförslaget med ökande inläckageflöden till transporttunnarna för villkor 4 som en felskrivning. Däremot accepterar Gryaab förtydligandet avseende att inläckaget ska följas upp som riktvärde och tertialmedelvärde.

Villkor om buller

Gryaab instämmer i att den av Länsstyrelsen i Västra Götalands län föreslagna formuleringen tydliggör villkoret avseende kontroll och har justerat villkoret. Se vidare i bilaga 1 villkorsjustering.

Villkor om träd

Länsstyrelsen föreslår att ett villkor läggs till avseende att träd som berörs ska hanteras enligt Åtgärdsplan för träd och naturmiljö. Gryaab emotsätter sig detta förslag och anser att det bör vara fullt tillräckligt att hantera träd enligt kontrollprogrammet. I förslag till kontrollprogrammet framgår att det endast är ett träd som ska följas upp under byggskedet avseende Gryaabs projekt varför föreslaget villkor framstår som onödigt.

Vidare framgår att de delar i PM Åtgärdsplan för träd och naturmiljö som är relevant för verksamheten ska åtgärderna tillämpas på träd som påverkas av densamma. Det ger tillsynsmyndigheten möjlighet att kontrollera och samråda med Gryaab kring förändringar i hantering av detta enskilda träd.

PM Åtgärdsplan för träd och naturmiljö har tagits fram i mycket nära samarbete med Göteborgs Stads Park och Naturförvaltning (PoNF), som förvaltar träden och park- och naturmiljöerna i området. Den togs fram som ett underlag till det avtal som skrivits mellan Trafikverket och Göteborgs Stad och beskriver ambitionsnivå, arbetssätt och överenskomna metoder för att skydda träd samt behov av fortsatt arbete. I bilaga 1 till planen, Detaljkartor och tabeller över inmätta träd, finns hantering på individnivå av inmätta träd beskriven. Om ett träd som PoNF och Trafikverket är överens om ska sparas, måste tas ned, kan detta behöva göras med relativt kort varsel av arbetsmiljö och anläggningstekniska skäl. Det kan även gå åt andra hållet att träd som Trafikverket trodde behövde tas ned kan sparas.

Det är viktigt att en sådan hantering kan gå smidigt till och det kan bli onödigt krångligt att hantera sådana förändringar genom ett villkor och tillsynsmyndighetens godkännande i varje enskilt fall. Projektet är en totalentreprenad vilket innebär att detaljprojektering kommer ske av Trafikverkets entreprenör, och förändringar kan komma att ske i hantering och åtgärder på olika träd under byggskedet. Trafikverket och Staden har kommit överens om en gemensam resurs, kallad "Kontrollant mark och vegetation" som bevakar och rapporterar till både Staden och Trafikverket om åtgärder som kan påverka träd och tillkallar specialister på båda sidor vid behov.

Rättegångskostnader

För det fallet att Länsstyrelsen i Västra Götalands län inte närvarar vid huvudförhandlingen och kompletterar sitt yrkande om ersättning för rättegångskostnader kan det konstateras att yrkad ersättning synes skälig.

Aktbilaga 56, JM AB

Angående det allmänna villkoret, se ovan under rubriken "Aktbilaga 55, Länsstyrelsen i Västra Götalands län".

Tid för oförutsedd skada

Gryaab har föreslagit att tiden för inom vilken oförutsedda skador ska anmälas ska sättas till 10 år efter arbetstidens utgång. Genom de åtgärder som vidtas av Gryaab bedöms skadliga sättningar kunna undvikas på grund av projektet. Efter byggtiden är det en låg sannolikhet för att grundvattenrelaterade skador ska uppkomma. I detta läge sker endast grundvattenbortledning i begränsad omfattning från de tätade bergtunnlarna.

En längre tid för oförutsedd skada kan i vissa fall motiveras av att den planerade verksamheten varierar i omfattning under normal drift, t.ex. bevattningsuttag som varierar i omfattning beroende på väder och val av gröda. Ett annat motiv är att eventuella skador förutsätter ovanliga händelser som extrema regn, höga vattenstånd eller långvarig torka. Den aktuella vattenverksamheten genomförs under en fastställd byggtid och när byggtiden är avslutad kommer förhållandena att i princip vara konstanta och förutsägbara. En stor del av den sökta verksamheten medför endast en temporär påverkan. Skador som uppkommer till följd av grundvattenbortledning kan upptäckas relativt omgående genom den mätning av grundvattennivå med registrerande utrustning som ingår i kontrollprogrammet. Även om sättningar kan utbildas under längre tid finns det med god marginal tid att upptäcka sådana skador inom den föreslagna tiden. Gryaabs förslag om tio år för anmälan om oförutsedd skada är därför rimlig.

Uppföljning, besiktning m.m.

I direkt anslutning till fastigheterna finns två grundvattenrör med kontinuerlig mätning. I god tid innan projektet inleds kommer

byggnaderna att besiktigas och avvärningsdubb samt vibrationsmätare ska installeras. Riskanalys avseende vibrationer har tagits fram i enlighet med Svensk standard.

Rättegångskostnader

Eftersom JM avser att komplettera sitt yrkande om ersättning för rättegångskostnader vid huvudförhandlingen avvaktar Gryaab med att avge en inställning till yrkat belopp till dess.

Aktbilaga 60, Castellum Väst AB

Gryaab uppfattar yttrandet såsom att Castellum Väst AB inte har någon erinran mot projektet, inte avser att delta på någon huvudförhandling samt har framställt ett preciserat kostnadsanspråk. Gryaab medger yrkad ersättning.

Aktbilaga 69, Stena Sessan Sannegården AB

Angående det allmänna villkoret, se ovan under rubriken "Aktbilaga 55, Länsstyrelsen i Västra Götalands län".

Angående grundvattennivåer och skyddsåtgärder, se ovan rubrik "Allmänt om vibrations- och sättningsmätningar samt uppföljning av grundvattennivåer och porttryck". Vidare så har Gryaab (genom Trafikverket) och Stena Sessan Sannegården AB en pågående dialog där omfattningen av uppföljning på aktuella fastigheter och byggnadstekniska frågor samt besiktningar diskuteras.

Vibrationer

Stena Sannegården AB har yrkat att även standarden SS4604860 ska föreskrivas i villkoret om vibrationer. Det är även Gryaabs avsikt varför standarden har lagts till i Gryaabs förslag till villkor.

Informationsskyldighet och samordning av inkomna synpunkter och klagomål

I ansökans förslag på kontrollprogram redovisas översiktligt hur informationshantering planeras. Förslaget är att primärt sker rapportering av driftstörningar och avvikelser som kan ha stor påverkan på miljön till utsedd tillsynsmyndighet. Rapportering till

tillsynsmyndighet görs enligt fastställt schema och med hänsyn till vad mätningarna enligt kontrollprogrammet visar utifrån fastställda åtgärdsnivåer, för t.ex. grundvattennivåer.

Information till boende, organisationer och verksamheter kommer att ske på flera sätt; via projektets (Hamnbanans) hemsida, föredrag med mera. Mer områdesspecifik information sköts av områdesinformatörer genom möten och brev.

Gryaab vill även framhålla att grundvattenpåverkan inte ska likställas med risk för ogynnsam sättning. Ogynnsamma sättningar är kopplade till exempelvis grundläggningstyp av aktuella byggnader, jordart, jordartsmäktighet, storleken för påverkan, med mera. Att informera vid varje tillfälle som grundvattnet fluktuerar bedömer Gryaab inte som meningsfullt. Skulle risk däremot föreligga ogynnsamma sättningar hos byggnader eller omkringliggande mark ska Gryaab meddela detta till berörda fastighetsägare.

Det slutgiltiga kontrollprogrammet fastställs innan byggstart, där informationshanteringen detaljeras.

Buller

Trafikverkets förslag till villkor avseende buller följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende byggbuller inomhus (NFS 2004:15).

Trafikverket kommer att erbjuda tillfälligt boende alternativt tillfällig vistelse för det fallet att bullernivåerna inomhus riskeras att överskridas under fem dagar i följd eller mer än fem dagar under en tidsperiod av tio dagar. Trafikverket har vidare åtagit sig att vid särskilda skäl erbjuda evakuering även om ett överskridande inte kommer ske, t.ex. för boende med nattarbete, sjukskrivna, boende med små barn m.m. Mätning kan förekomma i vissa fall för uppföljning av villkoren i tillståndet.

Angående oförutsedda skador, se ovan under rubriken "Aktbilaga 56, JM AB".

Rättegångskostnader

Eftersom Stena Sessan Sannegården AB avser att komplettera sitt yrkande om ersättning för rättegångskostnader vid huvudförhandlingen avvaktar Gryaab med att avge en inställning till yrkat belopp till dess.

Aktbilaga 70, Klimat- och miljönämnden Göteborg

Villkor 7, 8 och 9

Gryaab instämmer i att den av nämnden föreslagna formuleringen är bättre och har ändrat de föreslagna villkoren i enlighet med detta, se bilaga villkorsjusteringar.

Nytt villkor buller

Gryaab motsätter sig den föreslagna formuleringen. Villkoret är otydligt och det är svårt att förstå vad som nämnden avser. Av motiveringen till villkoret framgår att det ska ge nämnden möjlighet att styra vissa processer om Gryaab brister i egenkontrollen. Inte heller av detta framgår med någon tydlighet vad som avses med villkoret. Det kan dock konstateras att om berörd tillsynsmyndighet anser att egenkontrollen är bristfällig torde densamma ha möjlighet att förelägga verksamhetsutövaren att vidta rättelse (oaktat föreslaget villkor).

Villkor om komfortvibrationer

Gryaab motsätter sig den föreslagna formuleringen. Nämnden har yrkat att tillståndet ska förenas med ett villkor om komfortvibrationer och anført att det finns en uppenbar risk att sådana blir ett problem i detta projekt.

Riktvärden för risk för olägenhet, s.k. komfortvibrationer, tillämpas för järnvägsanläggningens driftskede men det är inte lämpligt att använda dem vid bygg- och anläggningsverksamhet. Den standard som finns för komfortvibrationer "SS 460 48 61 Vibration och stöt – Mätning och riktvärden för komfort i byggnader" är baserad på en mer eller mindre konstant vibrationskälla, som exempelvis en väg eller en järnväg. Av standarden i sig framgår att "Riktvärdena är inte avsedda att tillämpas på tillfälliga aktiviteter som bygg- och anläggningsarbeten, ej heller för bergtäkter och gruvdrift."

Några värden för reglering av komfortvibrationer vid denna typ av byggarbeten finns inte framtagna av Trafikverket eller någon annan aktör i Sverige. Byggverksamhet består av varierade och intermittenta arbeten. Det finns ingen möjlighet att beräkna komfortvibrationer på ett lämpligt sätt som t.ex. vid buller. Detta medför att det inte är möjligt för en verksamhetsutövare att i förväg säkerställa att ett villkor inte överskrids.

Det är inte heller möjligt att i byggskedet mäta eller utvärdera dessa vibrationer, då det varken finns standardiserade metoder eller praxis. Vibrationerna kommer vidare att vara temporära och flytta sig i samband med tunnelns framdrift.

Det är givetvis relevant att människor inte ska störas av vibrationer nattetid. Det föreskrivna villkoret är dock inte uppföljningsbart. Erfarenhetsmässigt finns ett starkt samband mellan bullrande och vibrerande byggverksamhet. Anläggningsarbeten som medför vibrationer kommer också att generera stomljud och buller. Störningar av vibrationer nattetid kommer därmed indirekt att begränsas genom föreskrivna stränga villkorsnivåer för stomljud och buller nattetid. Det finns inte behov av ett särskilt villkor för vibrationer som inte kommer att kunna följas upp och som inte är relevant för byggverksamhet. Sammanfattningsvis är föreskrivet villkor varken lämpligt i sig eller möjligt att följa upp.

Det kan noteras att mark- och miljödomstolen föreskrev ett sådant villkor även för projektet Varbergstunneln i dom den 28 november 2018. Trafikverket har överklagat den domen avseende bland annat komfortvibrationer.

Ingivna handlingar

Justerat förslag till villkor, **bilaga 1**

PM Luftföroreningar i samband med transporter i byggskede 2018-05-17, **bilaga 2**

Fredrik Niord